

Historia

TROCHĘ O HISTORII GMINY GOWOROWO

Dzisiejsza gmina Goworowo zajmuje tereny, które już od wieków były zamieszkiwane. Świadczą o tym liczne stanowiska archeologiczne, między innymi w Goworowie, Goworówku, Brzeźnie, Kuninie czy Szarłacie. Pierwsi mieszkańcy wybierali dogodne tereny położone nad rzekami (Narwią i Orzem), przez które przebiegały szlaki handlowe. Pojawienie się w dolinie Orza pierwszych wsi związane jest z utworzeniem w roku 1076 biskupstwa w Płocku i nową falą kolonizacji. W XI i XII wieku powstają istniejące do dzisiaj wsie, w tym obecna siedziba władz gminnych, Goworowo.

Nazwa Goworowo pochodzi od imienia Goworek lub Gowor. Imię to było popularne w rodzie Rawiczów, który brał udział w kolonizacji Mazowsza (od Rawiczów pochodzą Załuscy). Nie dowiemy się nigdy, czy założyciel wsi miał tak właśnie na imię, czy zapożyczył nazwę od innego Goworowa leżącego w „starej” części Mazowsza pod Zakroczymiem.

Goworowo zyskało na znaczeniu, gdy około roku 1315 stało się siedzibą parafii pod wezwaniem Krzyża Świętego (początkowo Znalezienia, obecnie Podwyższenia). Z tym wydarzeniem związana jest legenda, zamieszczona na łamach łomżyńskich Kontaktów przez Pana Henryka Ciszewskiego z Ostrołęki.

Tradycja głosi, iż pewnego dnia Jaćwingowie najechali na Mazowsze i wzięli do niewoli wielu mężczyzn i wiele kobiet. Wśród pojmanych znalazła się dziewczyna. Podczas eskortowania jeńców w miejscu gdzie dziś stoi kościół w Goworowie dziewczyna zdjęła z szyi krzyżyk i upuściła go na ziemię. W ten sposób zostawiła znak dla polskich wojsk, które szły z odsieczą. Pomoc wkrótce nadeszła. Jeńcy zostali odbici, dziewczyna zaś na znak cudownego ocalenia z rąk pogan postanowiła wybudować niewielką kapliczkę. W przyszłości

zbudowano w tym miejscu kościół drewniany zaś pod koniec XIX wieku wystawiono murowaną świątynię, która stoi do dziś.

Tyle legenda. Faktem jest, że od momentu wyboru Goworowa na siedzibę parafii, staje się ono centrum kulturowym i gospodarczym. Tym co wyróżnia Goworowo jest typowo miejski układ przestrzenny z symetrycznym rynkiem. Na przełomie XIX i XX wieku krążył w tych okolicach wierszyk Powiadam Państwu i daję słowo, nie masz miasteczka nad Goworowo. Nie zachowały się żadne dowody na posiadanie przez Goworowo praw miejskich. Przypuszczalnie taki przywilej lokacyjny mógł zostać nadany gromadnie dla miejscowości położonych w dobrach biskupa płockiego przez księcia Siemowita I w roku 1254. Pisał o tym prof. Henryk Samsonowicz na łamach Zeszytów Naukowych, Ostrołęckiego Towarzystwa Naukowego.

Do końca wieku XVIII rzeka Orz dzieliła obszar dzisiejszej gminy Goworowo na dwie części. Na północ leżały tereny administracyjnie należące do ziemi łomżyńskiej, na południe ziemi nurskiej. Część wsi między innymi Goworowo była prywatną własnością proboszczów katedry płockiej, wchodząc w skład księstwa sieluńskiego. Większość stanowiły zaścianki szlacheckie bądź wsie prywatne należące do zamożnych rodzin szlacheckich. Po trzecim rozbiorze w roku 1795, tereny te zostały wchłonięte przez zabór pruski. W latach 1807-1815 należały do księstwa Warszawskiego. Od roku 1815 do odzyskania niepodległości znalazły się w zaborze rosyjskim w guberni łomżyńskiej.

Na przestrzeni wieków tereny obecnej gminy Goworowo były świadkami, wielu tragicznych wydarzeń. Do najtragiczniejszych trzeba zaliczyć dwie wojny światowe. W czasie I wojny światowej większość wsi wraz z Goworowem została całkowicie zniszczona. Na przełomie lipca i sierpnia 1915 roku miała tu miejsce dwutygodniowa bitwa między Niemcami i Rosjanami, po której pozostało na terenie gminy 26 cmentarzy wojennych. W czasie II wojny światowej w dniu 9 września oddział SS spacyfikował Goworowo. Podpalono zabudowania, zabijając przy

tym około 65 Żydów i 35 Polaków.

Po wojnie nadszedł czas na odbudowę i trudny okres Polski Ludowej. W latach 1975 – 1998 gmina Goworowo należała do województwa ostrołęckiego. Obecnie wchodzi w skład powiatu ostrołęckiego w województwie mazowieckim.

Na podstawie:

Dziewirski Jerzy, Goworowo i okolice, Ostrołęka 2006

Kosiorek Piotr, Dzieje Goworowa do roku 1944, Pułtusk 2004

Samsonowicz Henryk, Ośrodki gospodarcze w Puszczy Białej XIX w., Zeszyty Naukowe OTN, nr VI, Ostrołęka 1992

Kontakty, nr 13, Łomża 1996